

Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet

KUNSKAP BYGGER FRAMTIDENS VÄLSTÅND. Ett land med höga ambitioner måste därför satsa på skolan. Men många andra nationer har också kommit till den insikten – världen över investerar land efter land i utbildning för att kunna hävda sig i en allt hårdare internationell konkurrens.

Den nya skollagen är en viktig del av regeringens reformagenda för ett starkare skolväsende. Kunskap, trygghet och valfrihet har varit nyckelord i arbetet.

– Mer kunskap innebär en skola där alla elever blir sedda. Ingen ska halka efter i undervisningen utan att det uppmärksammas, men ingen ska heller behöva stå tillbaka bara för att han eller hon har lätt att lära.

– Mer trygghet eftersom trygga elever är en grundförutsättning för kunskapsförmedling. Alla klassrum ska präglas av studiero – ingen ska behöva vara rädd för att gå till skolan.

– Mer valfrihet då mångfald – av metoder, arbetssätt och pedagogik – aldrig får ses som ett hot. Tvärtom är variationen någonting som stärker vårt utbildningsväsende.

Ett utbildningssystem kan aldrig bli bättre än sina lärare. Varje enskild lärare utgör skillnaden mellan framgång och misslyckande för en elev eller en hel klass. Det är därför som ambitionsnivån för lärarna höjs, t.ex. vad gäller kraven på genomgången lärarutbildning.

Den nya skollagen är ett av de största lagstiftningsarbetena under senare tid: 29 kapitel, mer än 700 paragrafer, 1200 sidor motivering och kommentarer. Propositionen är slutpunkten för ett arbete som pågått sedan 1999.

Den nya skollagen är en av flera reformer som kommer att leda till att vi lyfter resultaten i den svenska skolan.

Jan Björklund
Utbildningsminister

SVERIGE

BOTTENHAVE

HEDMARK
FYLKE

ÅLAND

Gävle

Stockholm

Linköping

Ö
N

Varför ny skollag?

Skollagen är en av Sveriges mest omfattande lagar och har inte moderniserats sedan 1985. Förändringarna som regeringen föreslår i den nya skollagen syftar till att spegla de förhållanden som finns inom dagens moderna skola.

Skollagen är en av Sveriges mest omfattande lagar och gäller all utbildning fr.o.m. förskola t.o.m. vuxenutbildning. Dagens skollag, som är från 1985, har hunnit bli omodern och speglar inte hur verkligheten på skolområdet ser ut, framför allt när det gäller fristående skolors ställning. Lagstiftningen har därför genomgått en omfattande översyn i syfte att ta fram en ny och modern lag som bättre avspeglar förhållandena på skolans område. Den nya lagen är också bättre anpassad till ett målstyrt skolväsende och till den ansvarsfördelning som gäller mellan stat och kommun.

Den nya skollagen har en tydlig och enkel struktur med regler som så långt det är möjligt är gemensamma för alla skolformer och huvudmän. Den nya skollagen innebär också att reglering som i dag finns i olika lagar och förordningar samlas på ett ställe. En mer enhetlig och sammanhållen reglering syftar också till att göra lagen lättare att tillämpa.

Den sammanhållna lagstiftningen i den nya skollagen ska utgöra basen för kunskap, valfrihet och trygghet i alla de skolformer och andra verksamheter som omfattas av skollagen.

Bakgrund

Den skollag som nu gäller (1985:1100) trädde i kraft den 1 juli 1986. Den är i sin tur resultatet av en främst redaktionell översyn av 1962 års skollag. Lagen har ändrats vid mer än ett sjuttioal tillfällen sedan 1986. Under tiden har skolväsendet reformerats och ett nytt styrsystem har införts. Den statliga detaljstyrningen har ersatts av en decentraliserad ansvarsfördelning där kommuner och andra huvudmän har det huvudsakliga ansvaret för verksamheten. De fristående skolornas framväxt och att förskolan blivit en del av utbildningsväsendet är andra exempel på betydande förändringar som ägt rum sedan den nuvarande skollagen trädde i kraft.

Vilka reformer och större förändringar föreslår regeringen?

SKOLFORMSÖVERGRIPANDE FÖRÄNDRINGAR

Trygghet

- Tydligare värdegrund för alla skolformer fastställs i lag. Det tydliggörs att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar.
- Genom en tydlig koppling till Barnkonventionen markeras att barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning.
- Krav på att elevhälsan förutom skolläkare och sjuksköterska även ska omfatta tillgång till psykolog och kurator.
- Utökade och förtydligade befogenheter för huvudman, rektor och lärare att vidta åtgärder för att garantera eleverna trygghet och studiero. Förändringarna innebär bl.a. att elever i de obligatoriska skolformerna, förutom grundsärskolan, ska kunna stängas av från utbildningen.

Lärare

- Lektorer återinförs i hela skolväsendet. En lärare eller förskollärare som har avlagt minst licentiatexamen och under minst fyra års tjänstgöring visat pedagogisk skicklighet ska utnämnas till lektor.
- Tydligare och skärpta regler införs om vad som krävs för att lärare och förskollärare ska få anställas och användas för undervisningen.

Valfrihet och likvärdighet

■ Kommunala och fristående skolor ska i så stor utsträckning som möjligt ha en gemensam reglering. Utgångspunkten är att lika regler ska gälla oavsett vem som är huvudman. I dagsläget gäller samma regler i princip endast när det särskilt anges. För att det även i framtiden ska vara möjligt för fristående skolor att ha speciella pedagogiska inriktningar ska det finnas möjlighet till vissa begränsade undantag.

■ Alla skolformer ska i så stor utsträckning som möjligt ha en gemensam reglering i de fall det är lämpligt. På detta sätt skapas en mer enhetlig struktur som underlättar för dem som ska tolka och tillämpa lagen.

■ Rättssäkerheten för elever och vårdnadshavare blir starkare genom att betydligt fler beslut ska kunna överklagas. Beslut om åtgärdsprogram och beslut om att neka en elev i kommunal skola viss skolplacering med hänsyn till att detta skulle medföra betydande organisatoriska och ekonomiska svårigheter för kommunen, kan nämnas som exempel. Dessutom kommer beslut om skolskjuts att kunna överklagas genom så kallat förvaltningsbesvär, vilket innebär en bredare prövning av beslutet jämfört med den laglighetsprövning enligt kommunallagen som är möjlig idag.

■ Alla elever, oavsett om de går i en kommunal eller fristående skola, ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelsen omfattar såväl grundskolor och motsvarande skolformer som gymnasie- och gymnasiesärskolor.

- Nya bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete som ska dokumenteras införs samtidigt som kraven på kvalitetsredovisning och kommunal skolplan tas bort. Det innebär bl.a. att varje huvudman ska systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen ska vara att de nationella mål som finns för utbildningen uppfylls.
- Möjligheten att inrätta lokala styrelser i kommunala skolor permanentas. En lokal styrelse får fatta beslut i vissa frågor som annars vilar på rektorn. I en lokal styrelse ska företrädare för elever, elevernas vårdnadshavare och de anställda ingå som ledamöter. Eleverna eller deras vårdnadshavare ska inte få vara i majoritet.
- Skärpta regler om utredning inför beslut om mottagande i särskolan.
- Krav på att skolmaten ska vara näringsriktig.
- Modersmålsstöd och modersmålsundervisning regleras i skollagen, i stället för som tidigare i förordning. För förskoleklassen införs ny reglering om modersmålsstöd.
- Skolinspektionen får ett tydligt lagstöd för sin tillsyn i skollagen. En sanktionstrappa införs där ambitionen är att så långt som möjligt ha lika sanktioner mot kommuner och mot fristående skolor. Skolinspektionens möjligheter att bedriva en tydlig och effektiv tillsyn förbättras genom möjligheten att vitesförelägga både offentliga och enskilda huvudmän samt använda andra sanktioner.

MER KUNSKAP I FÖRSKOLAN

■ Förskolan blir en egen skolform vilket gör att rollen som det första steget i utbildningssystemet blir tydligare. Detta innebär bland annat att fler av de skolformsövergripande bestämmelserna i lagens inledande kapitel kommer att gälla även för förskolan, bland annat regler om övergripande mål för utbildningen samt inflytande.

■ Begreppet förskolechef införs i skollagen med samma krav på behörighet som för rektorer.

MER KUNSKAP I GRUNDSKOLAN OCH ÖVRIGA OBLIGATORISKA SKOLFORMER

■ Timplanen i grundskolan ska finnas kvar. En skola ska kunna få dispens från timplanen och Skolinspektionen ska då särskilt följa upp kvaliteten i denna skola.

■ Möjligheten att få befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen i de obligatoriska skolformerna blir kraftigt begränsad.

■ Färdighetstester och antagningsprov ska kunna användas från normalt årskurs 7 och när det finns särskilda skäl från årskurs 4 i grundskolan, om Statens skolinspektion ger sitt godkännande.

■ Skolplikten förlängs ett år i vissa fall för bland annat elever som gått om en årskurs eller börjat skolan ett år senare.

MER KUNSKAP I GYMNASIESKOLAN

- En ny struktur för gymnasieskolan i enlighet med den av riksdagen beslutade propositionen Högre krav och kvalitet i nya gymnasieskolan.
- Nya studievägar, introduktionsprogram, införs för elever som är obehöriga till nationella program inom gymnasieskolan.
- Nya behörighetsregler för gymnasieskolans yrkesprogram.

MER KUNSKAP I VUXENUTBILDNINGEN

- Vuxenutbildningspolitiska mål införs i samtliga tre skolformer, dvs. kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.
- Validering och individuella studieplaner regleras i lagen för samtliga tre skolformer.
- Rätt till vuxenutbildning på gymnasial nivå i syfte att uppnå grundläggande behörighet till högskolan för elever som läst ett yrkesprogram i gymnasieskolan införs.
- Möjligheten att läsa om en kurs i gymnasial vuxenutbildning begränsas.

Sammanfattning av lagens 29 kapitel

INLEDANDE BESTÄMMELSER, KAPITEL 1

Dessa handlar bland annat om övergripande mål för utbildningen, utbildningens syfte och utformning, allas rätt till lika tillgång till utbildning samt rätten till en likvärdig utbildning.

HUVUDMÄN OCH ANSVARFÖRDELNING, KAPITEL 2

I detta kapitel regleras vilka som kan vara huvudmän inom skolväsendet och vilket ansvar huvudmannen har för utbildningen. Därutöver finns regler om rektor, förskolechef och lärare. Även frågor om elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt skolbibliotek regleras i detta kapitel.

BARNS OCH ELEVERS UTVECKLING MOT MÅLEN, KAPITEL 3

Kapitlet innehåller bland annat grundläggande bestämmelser om särskilt stöd samt betyg.

KVALITET OCH INFLYTANDE, KAPITEL 4

I detta kapitel regleras det systematiska kvalitetsarbetet samt inflytande och annat samråd med barn, elever och vårdnadshavare.

TRYGGHET OCH STUDIERO, KAPITEL 5

Kapitlet innehåller bestämmelser om arbetsmiljö, rektorns och lärarens allmänna befogenheter att vidta åtgärder samt utrymmet för disciplinära åtgärder.

ÅTGÄRDER MOT KRÄNKANDE BEHANDLING, KAPITEL 6

Detta kapitel innehåller bland annat bestämmelser om förbud mot och skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling.

SKOLPLIKT OCH RÄTT TILL UTBILDNING, KAPITEL 7

I detta kapitel finns bland annat bestämmelser om hur skolplikten fullgörs, när skolplikten börjar och slutar, rätten till utbildning utöver skolplikten samt ansvaret för att skolplikten fullgörs.

FÖRSKOLA, FÖRSKOLEKLASS OCH DE OBLIGATORISKA SKOLFORMERNA, KAPITEL 8-13

Kapitlen om skolformerna inleds med förskolan (8). De följande kapitlen innehåller bestämmelser om förskoleklassen (9), grundskolan (10), grundsärskolan (11), specialskolan (12) och sameskolan (13). I dessa kapitel finns bestämmelser om innehållet i utbildningen för de olika skolformerna.

FRITIDSHEMMET, KAPITEL 14

Fritidshemmet är inte en egen skolform utan kompletterar utbildningen i förskoleklassen samt de skolformer där skolplikten kan fullgöras. Kapitlet innehåller bestämmelser om utbildningen i fritidshemmet.

GYMNASIESKOLAN, KAPITEL 15-17

Kapitel 15-16 innehåller allmänna bestämmelser om gymnasieskolan och nationella program. Dessa kapitel har utformats i enlighet med förslagen i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199), som riksdagen fattat beslut om. Kapitel 16 innehåller också nya behörighetsregler för gymnasieskolans yrkesprogram. Kapitel 17 innehåller bestämmelser om introduktionsprogram som föreslås ersätta individuella program. Förslagen har utformats i enlighet med förslagen i departementspromemorian *Särskilda program och behörighet till yrkesprogram* (dnr U2009/5552/G).

GYMNASIESÄRSKOLAN, KAPITEL 18-19

Kapitlen innehåller allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan och bestämmelser om utbildning på program i gymnasiesärskolan.

KOMMUNAL VUXENUTBILDNING, SÄRSKILD UTBILDNING FÖR VUXNA OCH UTBILDNING I SVENSKA FÖR INVANDRARE, KAPITEL 20-22

Dessa kapitel innehåller bestämmelser om de skolformer som riktar sig till vuxna: kommunal vuxenutbildning (20), särskild utbildning för vuxna (21) och utbildning i svenska för invandrare (22).

ENTREPRENAD OCH SAMVERKAN, KAPITEL 23

Förslagen i detta kapitel tydliggör vilken verksamhet i olika utbildningsformer som ska få lämnas på entreprenad.

SÄRSKILDA UTBILDNINGSFORMER, KAPITEL 24

Här finns bestämmelser om utbildningar som inte ingår i skolväsendet, exempelvis internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem och utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus.

ANNAN PEDAGOGISK VERKSAMHET, KAPITEL 25

Bestämmelserna i detta kapitel avser främst pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem eller omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Även öppen förskola och öppen fritidsverksamhet regleras i detta kapitel.

TILLSYN, STATLIG KVALITETSGRANSKNING OCH NATIONELL UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING, KAPITEL 26

Detta kapitel innehåller bestämmelser om Statens skolinspektions tillsyn och de sanktionsåtgärder som myndigheten ska kunna vidta. Vidare innehåller kapitlet även bestämmelser om Skolinspektionens kvalitetsgranskning och Statens skolverks nationella uppföljning och utvärdering.

SKOLVÄSENDETS ÖVERKLAGANDENÄMND, KAPITEL 27

Detta kapitel innehåller bestämmelser om Skolväsendets överklagandenämnd, dess sammansättning och hur förhandling hos nämnden ska gå till.

ÖVERKLAGANDE, KAPITEL 28

Kapitlet innehåller bestämmelser om vilka beslut som ska få överklagas. Den första delen behandlar de beslut som ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, medan den andra delen behandlar de beslut som ska få överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

ÖVRIGA BESTÄMMELSER, KAPITEL 29

I kapitlet regleras till exempel rätten till utbildning för barn och elever som inte räknas som bosatta i landet, talerätt, tystnadsplikt för personal i verksamheter med enskild huvudman samt en skyldighet för enskilda huvudmän att överlämna betygshandlingar till lägeskommunen. I kapitlet finns även vissa bestämmelser om riksinternatskolor. Därutöver innehåller kapitlet bland annat ett antal bemyndiganden.

Vad händer nu?

Den fortsatta lagstiftningsprocessen

Regeringen har den 23 mars 2010 överlämnat propositionen *Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet* (prop. 2009/10:165) till riksdagen. Efter att riksdagen har behandlat och beslutat om propositionen förväntas den nya skollagen kunna börja tillämpas den 1 juli 2011.

VILL DU VETA MER?

www.regeringen.se/skollagen

